

PK-YRITYSBAROMETRI SYKSY 2019

Alueraportti, Pirkanmaa

Esipuhe

Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan Pk-yritysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Barometri julkistetaan sekä valtakunnallisena että alueellisina raporteina.

Valtakunnallisessa raportissa tuloksia käsitellään koko pk-sektorin näkökulmasta ja myös päätoimialoittain teollisuuteen, rakentamiseen, kauppaan ja palveluihin jaoteltuna. Alueraporteissa kehitystä verrataan erityisesti kyseisen alueen yritysten ja koko maan välillä.

Syksyn 2019 Pk-yritysbarometri perustuu 6133 pk-yrityksen edustajan vastauksiin. Se kuvaa siten kattavasti suomalaisten pk-yritysten käsityksiä taloudellisen toimintaympäristön muutoksista sekä yritysten liiketoimintaan ja kehitysnäkymiin vaikuttavista tekijöistä.

Tässä raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia, kasvua ja uusiutumista, kansainvälistymistä, kehittämistarpeita ja kehittämisen esteitä, rahoitusta sekä toimintaympäristöä. Ajankohtaisilla kysymyksillä on tällä kertaa selvitetty digitaalisuutta liiketoiminnassa ja työehtosopimusjärjestelmään liittyviä kysymyksiä.

Tiivistelmä

Suhdannenäkymät

Pk-yritysten lähiajan suhdanneodotukset ovat heikentyneet kevään 2019 tilanteesta. Yleisiä suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on +10, kun se keväällä oli +14. Pirkanmaan alueella tilanne nähdään lähes vastaavana kuin keväällä saldoluvun ollessa nyt +11, kun luku keväällä oli +12.

Pirkanmaan alueen suhdannenäkymät henkilökunnan määrän suhteen ovat myös vastaavat kuin keväällä 2019. Saldoluvuksi muodostuu kevään tapaan +11. Koko maassa odotukset henkilökunnan määrän osalta ovat saldoluvun (+10) perusteella hieman heikommät kuin keväällä 2019 (+12).

Kasvuhakuisuus ja uusiutuminen

Koko maassa on eniten mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä pk-yrityksiä (34 %). Yritystoiminnan loppumista ennakoi 4 % koko maan pk-yrityksistä. Pirkanmaan alueella on myös eniten mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä pk-yrityksiä (34 %). Yritystoiminnan loppumista alueella ennakoi 4 % vastaajista. Voimakkaasti kasvuhakuisia pk-yrityksiä on koko maassa saman verran ja alueella hieman vähemmän kuin keväällä. Investoinnit ja henkilöstön koulutus ovat koko maan ja Pirkanmaan pk-yrityksissä eniten käytettyjä uusiutumiseen liittyviä toimia.

Kehittämistarpeet ja kehittämisen esteet

Koko maan ja Pirkanmaan alueen pk-yritykset näkevät eniten kehittämistarvetta markkinoinnissa ja myynnissä. Seuraavaksi eniten kehittämistarvetta on henkilöstön kehittämisessä ja koulutuksessa. Koko maassa pk-yritysten pahimpina kehittämisen esteinä nähdään tasaväkisesti kilpailutilanne, työvoiman saatavuus ja yleinen suhdanne-/taloustilanne. Pirkanmaalla näistä kolmesta kilpailutilanne mainitaan useimmin esteenä kehittämiselle.

Kansainvälistyminen ja digitaalisuus liiketoiminnassa

Noin joka neljännellä koko maan ja joka viidennellä Pirkanmaan pk-yrityksistä on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla. Suoraa palvelujen vientiä ja suoraa tavaroiden vientiä on koko maassa näistä noin kahdella viidestä. Pirkanmaan alueella noin joka kolmannella vastanneista on palvelujen vientiä ja runsaalla kolmasosalla tavaroiden vientiä. Pk-yritykset hyödyntävät digitaalisista työkaluista ja palveluista yleisimmin omia internet-sivuja sekä sosiaalista mediaa.

Pk-yritysten toimintaympäristö

Koko maan ja Pirkanmaan alueen pk-yrittäjät arvioivat toimintaympäristönsä kehityksen olleen myönteisintä tietoliikenneyhteisissä ja asuin ympäristön viihtyisyyden sekä yritysten välisten yhteistyömahdollisuuksien kehittymisessä.

Sisällys

Esipuhe	2
Tiivistelmä	3
1. Johdanto	5
1.1 Barometri	5
1.2 Aineisto	6
2. Yritysten osuudet toimialoilla	7
3. Yritykset ja työllisyys	8
4. Pk-yritysten suhdannenäkymät	9
5. Pk-yritysten kasvuhakuisuus ja uusiutuminen	12
6. Pk-yritysten kansainvälistyminen	14
7. Pk-yritysten kehittämisen tarpeet ja esteet	19
8. Pk-yritysten rahoitus	21
9. Digitaalisuus liiketoiminnassa	26
10. Pk-yritysten toimintaympäristö	29
11. Työehtosopimusjärjestelmä	31
Suomen Yrittäjien ja aluejärjestöjen yhteystiedot	33
Finnvera Oyj:n ja toimipisteiden yhteystiedot	34
Työ- ja elinkeinoministeriön ja ELY-keskusten yhteystiedot	35

Suomen Yrittäjät: Pk-yritysbarometri syksy 2019

Julkaisija Suomen Yrittäjät
PL 999, 00100 HELSINKI
puhelin 09 229 221
toimisto@yrittajat.fi
www.yrittajat.fi

taloustutkimus oy

FINNVERA

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Pk-yritysbarometri, syksy 2019

Alueraportti, Pirkanmaa

1. Johdanto

Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan Pk-yritysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Barometri julkistetaan sekä valtakunnallisena että alueellisina raporteina.

1.1 Barometri

Pk-yritysbarometrissä on selvitetty suomalaisten pk-yritysten mielikuvia yleisestä suhdannekehityksestä ja oman yrityksen taloudellisesta kehityksestä. Lisäksi on tiedusteltu muun muassa yrityksen kasvuun, kansainvälistymiseen ja rahoitukseen liittyvistä tekijöistä.

Otantalähteenä on käytetty Tilastokeskuksen toimialaluokitusta TOL 2010, Bisnoden yritysrekisteriä sekä Suomen Yrittäjien jäsenrekisteriä, joista otanta on tehty kiintiöidyllä satunnaisotannalla. Otoksessa on kiintiöity yritysten toimiala, kokoluokka ja sijainti.

Vastaajajoukon muodostaa 6133 kohderyhmän vaatimukset täyttävää pk-yrityksen edustajaa. Tiedonkeruumenetelmänä on käytetty internetkyselyä. Vastaajat kutsuttiin kyselyyn sähköpostitse tai puhelimitse kesä-heinäkuussa 2019. Seuraavalla sivulla on esitetty taustatietoja alueen vastaajista. Tutkimuksen on toteuttanut Taloustutkimus Oy Suomen Yrittäjien, Finnvera Oyj:n sekä työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta.

Tutkimusprojektista ovat vastanneet Taloustutkimus Oy:ssä tutkimusjohtaja Pasi Huovinen ja tutkimuspäällikkö Jyrki Kärpänoja, Suomen Yrittäjissä pääekonomisti Mika Kuismanen, ekonomisti Petri Malinen ja ekonomisti Sampo Seppänen, Finnvera Oyj:ssä viestintäjohtaja Tarja Svartström sekä työ- ja elinkeinoministeriössä kehittämispäällikkö Katri Lehtonen.

- 1) Raportin alueelliset viittaukset tarkoittavat pääsääntöisesti Suomen Yrittäjien mukaista aluejakoja. Uudellamaalla ja Itä-Uudellamaalla maakuntajaosta on poikettu (Helsinki, Pääkaupunkiseutu ja muu Uusimaa).
- 2) Lisäksi tutkimusaineistosta tehdään raportit Hämeen, Kaakkois-Suomen, Pohjanmaan ja Uudenmaan ELY-alueille sekä Keski-Pohjanmaan Yrittäjien alueelle. Lisäksi uusina alueina vuonna 2011 mukaan tulivat Espoo ja Vantaa.
- 3) Pohjanmaan raportissa luvut ovat vuoden 2006 syksyyn asti Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan rannikon yhteisiä lukuja.
- 4) Tutkimustuloksissa esiintyy muutamissa kohdissa käsite saldoluku. Se kuvaa kyseisten kysymysten kohdalla positiivisista ja negatiivisista vastauksista laskettua prosenttilukujen erotusta. Esimerkiksi: Pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät seuraavan vuoden aikana paranee 39,4 %, huononee 8,6 % saldoluku = + 30,8 % ~31 % HUOM. kaikissa laskelmissa käytetään tarkkoja, pyöristämättömiä lukuja, vaikka raportissa luvut esitetään kokonaisina ilman desimaaleja.

1.2 Aineisto

Seuraavassa taulukossa on esitetty painottamattomat taustatietojakaumat haastatelluista Pirkanmaan alueen yrityksistä. Tutkimustuloksissa aineisto on painotettu vastaamaan yritysten todellista toimiala- ja aluejakaamaa. Painotettua otoskokoa käytetään laskentaperusteena, koska tällöin otoksen perusteella lasketut tulokset voidaan yleistää koskemaan koko tutkimuskohteena olevaa pk-sektoria.

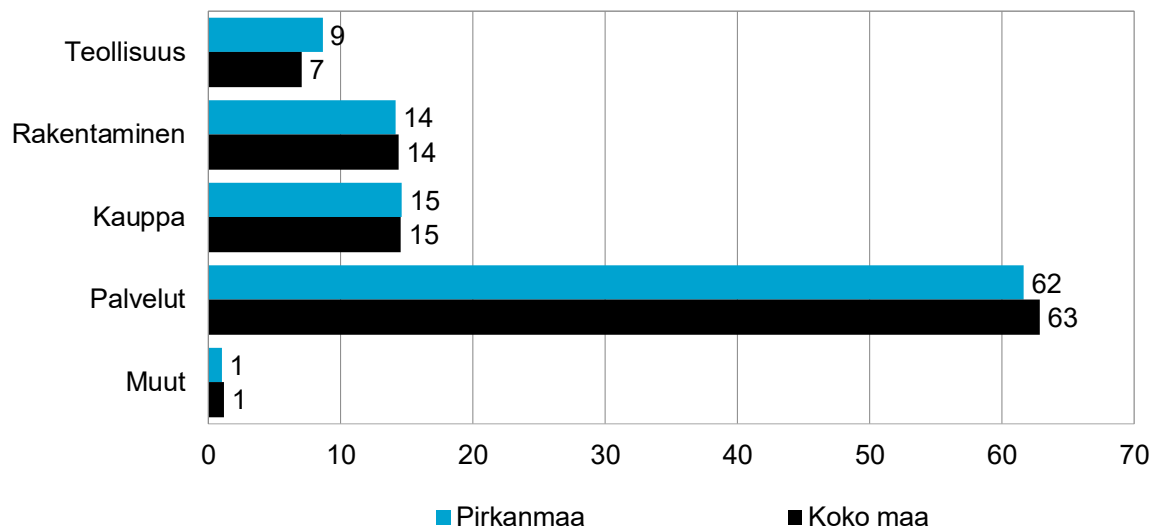
Taulukko 1. Taustatietoja alueelta haastatelluista yrityksistä

		n=	%
Alue	Pirkanmaa	695	100
Päätoimiala	Teollisuus	78	11
	Rakentaminen	56	8
	Kauppa	72	10
	Palvelut	489	70
Liikevaihto vuonna 2018	alle 0,2 miljoonaa euroa	417	61
	0,2-0,49 miljoonaa euroa	95	14
	0,5-0,99 miljoonaa euroa	71	10
	1,0-1,49 miljoonaa euroa	35	5
	1,5-1,99 miljoonaa euroa	15	2
	2,0-4,99 miljoonaa euroa	26	4
	5 miljoonaa euroa tai yli	30	4
Yrityksen kasvuhakuisuus	Voimakkaasti kasvuhakuiset	39	6
	Kasvuhakuiset	220	32
	Asemansa säilyttäjät	189	27
	Ei kasvutavoitteita	205	30
	Toimintansa lopettavat	39	6
Yrityksellä vientitoimintaa	Kyllä	126	19
	Ei	529	81
Yrityksen perustamisvuosi	Ennen 1990	132	19
	1990-1999	128	19
	2000-2009	166	24
	2010-	264	38

2. Yritysten osuudet toimialoilla

Suomessa oli 285 458 yritystä [1] vuonna 2017. Näistä yrityksistä noin 25 872 toimi Pirkanmaan alueella. Koko maassa palvelualan yrityksiä oli 63 %, kaupan 15 %, rakentamisen 14 % ja teollisuudenalan yrityksiä 7 %. Pirkanmaan alueella oli palvelualaan sekä rakentamisen ja kaupan aloihin kuuluvia yrityksiä lähes saman verran kuin koko maassa. Teollisuuden alan yrityksiä alueella oli koko maata suhteellisesti hieman enemmän.

Kuva 1. Yritysten osuudet eri toimialoilla, %

Lähde: Tilastokeskus: Yritys- ja toimipaikkarekisteri, pl. toimiala A. maa-, metsä- ja kalatalous.

3. Yritykset ja työllisyys

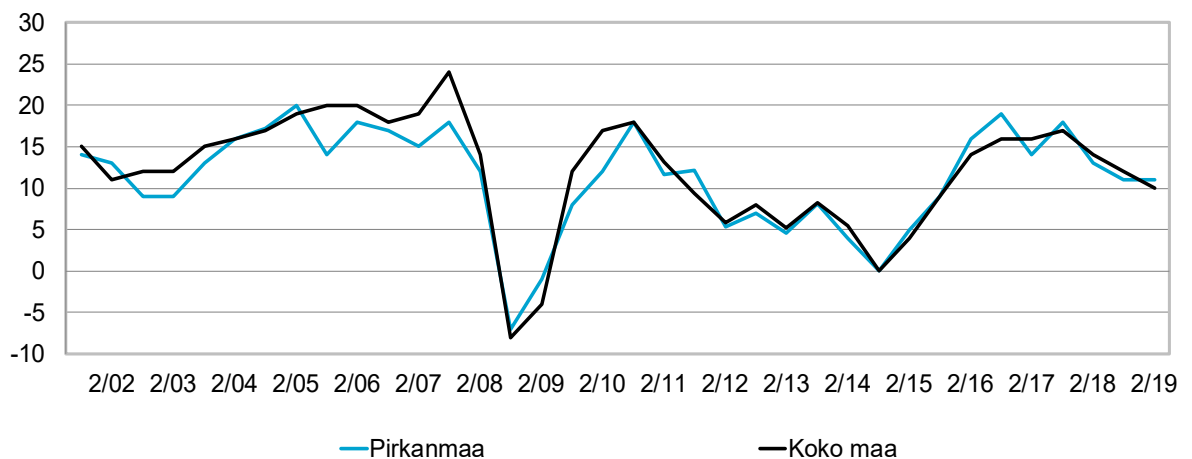
Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen [2] mukaan koko maan työllisten määrä oli 2 673 000 henkeä vuoden 2019 kesäkuussa. Lukema on 1 000 enemmän kuin vuotta aikaisemmin vastaavana ajankohtana. Sekä palkansaajia että yrittäjiä oli jonkin verran enemmän kuin aiemmin. Koko maan työttömyysaste oli 6,2 % [2] kesäkuussa 2019, kun se edellisvuoden kesäkuussa oli 6,7 %. Pirkanmaan alueella työskenteli vuoden 2019 toisella vuosineljänneksellä yhteensä 239 000 henkilöä [3] työttömyysasteen ollessa 9,1 % [4]. Työttömyysaste on laskenut alueella 0,3 prosenttiyksikköä vuoden 2018 vastaavaan ajankohtaan verrattuna [4].

Taulukko 2. Pk-yritysten suhdannenäkymät henkilökunnan määrän osalta seuraavan vuoden kuluttua, %

	Suurempi	Yhtä suuri	Pienempi	Saldoluku
Pirkanmaa	17	77	6	11
Koko maa	18	73	9	10

Työllistämisedotukset ovat koko maassa saldoluvin perusteella hieman heikommat kuin keväällä 2019. Syksyn pk-yritysbarometrin vastaajista vajaa viides (18 %) arvioi henkilökunnan määrän kasvavan seuraavan vuoden kuluttua ja alle joka kymmenes (9 %) arvioi henkilökunnan määrän pienentyvän. Saldoluvioksi muodostuu +10 (keväällä +12). Pirkanmaan alueella saldoluku pysyi samalla tasolla (+11) kuin keväällä.

Kuva 2. Henkilökunnan määrän muutosodotukset seuraavan vuoden aikana, saldoluku (%)

2. Lähde: Tilastokeskus: Työvoimatutkimus 2019, kesäkuu, 3. Lähde: Tilastokeskus: Työvoimatutkimus 2019, liitetaulukko 31. Työlliset maakunnittain, kesäkuu 2019.
4. Lähde: Tilastokeskus: Työvoimatutkimus 2019, liitetaulukko 43. Työttömyysaste maakunnittain, kesäkuu 2019.

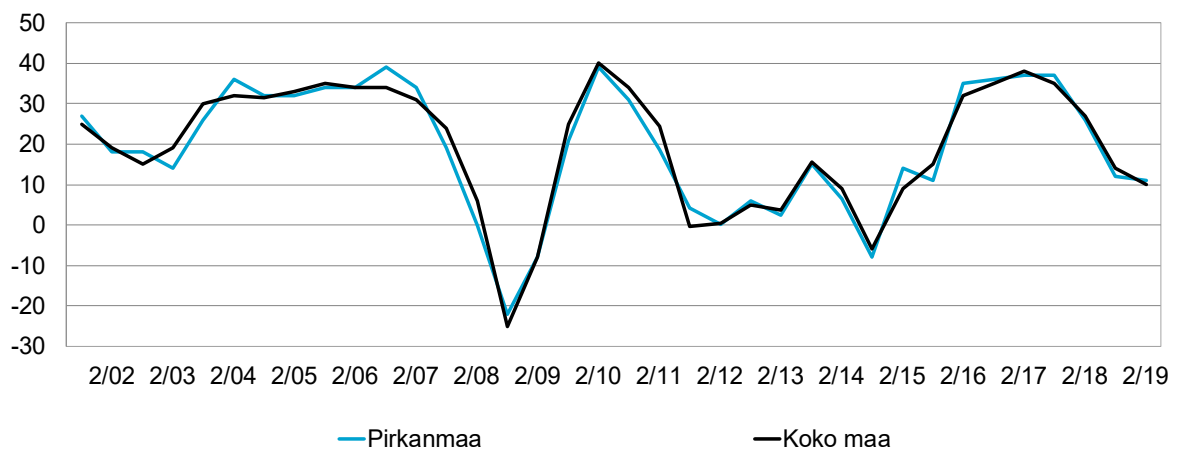
4. Pk-yritysten suhdannenäkymät

Pk-yritysten lähiajan suhdanneodotukset koko maassa jäivät kevään 2019 näkymiä heikommiksi. Lähiajan suhdanneodotuksia kuvaava saldoluku on +10, kun se keväällä oli +14. Noin puolet (57 %) koko maan pk-yrityksistä arvioi suhdanteiden pysyvän ennallaan lähimmän vuoden aikana. Koko maan pk-yrityksistä 27 % arvioi suhdanteiden paranevan ja 17 % huononevan. Pirkanmaan alueella suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku +11 on koko maan tasoa hivenen korkeampi. Alueella tilanne nähdään lähes vastaavana verrattuna kevään 2019 tilanteeseen, saldoluku oli tuolloin +12. Pirkanmaan ja koko maan saldoluvun voidaankin huomata seuraavan toisiaan melko kiinteässä yhteydessä.

Taulukko 3. Pk-yritysten suhdannenäkymät oman yrityksen kannalta lähimmän vuoden aikana, %

	Paranee	Pysyy ennallaan	Huononee	Saldoluku
Pirkanmaa	26	59	15	11
Koko maa	27	57	17	10

Kuva 3. Yleiset suhdannenäkymät lähimmän vuoden aikana, saldoluku (%)

Taulukko 4. Pk-yritysten odotukset tutkimuksen eri osa-alueiden kehityksestä seuraavan vuoden kuluttua, %

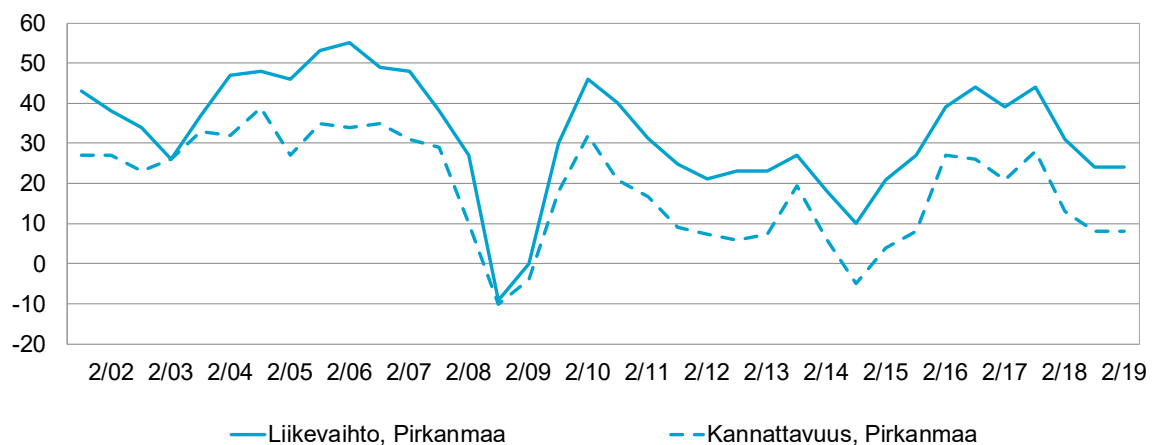
	Suurempi	Yhtä suuri	Pienempi	Saldoluku
Liikevaihto				
Pirkanmaa	42	41	17	24
Koko maa	42	40	18	25
Investointien arvo				
Pirkanmaa	17	61	22	-4
Koko maa	19	58	23	-4
Panostukset kansainvälistymiseen				
Pirkanmaa	12	65	23	-11
Koko maa	12	66	22	-10
Viennin arvo				
Pirkanmaa	12	66	22	-10
Koko maa	12	68	20	-9
Tuonnin arvo				
Pirkanmaa	8	70	22	-14
Koko maa	9	71	20	-10
Palkkakustannukset henkilöä kohden				
Pirkanmaa	38	52	9	29
Koko maa	40	51	9	32
Materiaalien hinnat				
Pirkanmaa	46	49	5	41
Koko maa	45	50	5	40
Lopputuotteiden tai palveluiden hinnat				
Pirkanmaa	41	54	5	36
Koko maa	41	53	6	36
Kannattavuus				
Pirkanmaa	30	49	22	8
Koko maa	32	47	21	11
Vakavaraisuus				
Pirkanmaa	30	59	11	19
Koko maa	32	57	12	20
Innovaatiot, tuotannon tai tuotteiden kehitys				
Pirkanmaa	22	66	11	11
Koko maa	27	62	11	16
Tilausten määrä				
Pirkanmaa	36	47	17	19
Koko maa	36	47	17	20

Eri osatekijöiden suhdanteita arvioitaessa uskotaan koko maassa saldolukujen perusteella yleisimmin materiaalien hintojen nousuun (saldoluku +40) ja lopputuotteiden tai palvelujen hintojen nousuun (+36). Myös palkkakustannusten nousuun (+32) ja liikevaihdon kasvuun (+25) uskovia on selvästi enemmän kuin niiden laskuun uskovia. Odotukset investointien arvon kehityksestä ovat koko maassa heikot ja vastaavat kuin keväällä saldoluvun ollessa nyt -4 (keväällä -3).

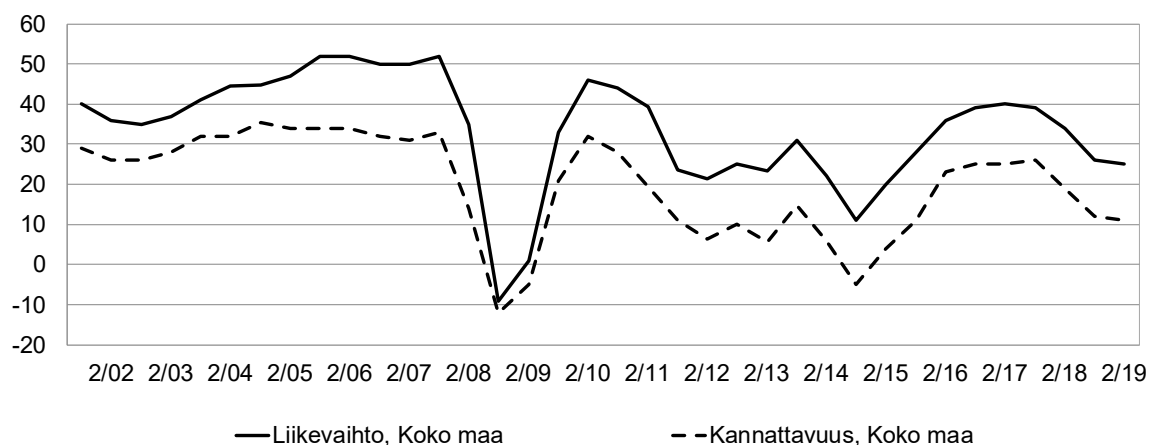
Pirkanmaan alueella uskotaan kevään tapaan vahvimmin materiaalien hintojen nousuun (+41). Seuraavaksi vahvimmat odotukset alueella kohdistuvat lopputuotteiden tai palvelujen hintojen (+36) sekä palkkakustannusten nousuun (+29). Alueella odotukset investointien arvon kehityksestä jäävät saldoluvun perusteella edelleen negatiivisiksi (saldoluku nyt -4, keväällä -6).

Kuvassa 4 on esitetty pk-yritysten liikevaihdon ja kannattavuuden suhdannenäkymien kehittyminen alueella ja kuvassa 5 koko maassa. Koko maan ja alueen pk-yritysten odotukset liikevaihdon ja kannattavuuden ovat samalla tasolla kuin keväällä 2019.

Kuva 4. Alueen suhdannenäkymät seuraavan vuoden aikana, saldoluku (%)

Kuva 5. Koko maan suhdannenäkymät seuraavan vuoden aikana, saldoluku (%)

5. Pk-yritysten kasvuhakuisuus ja uusiutuminen

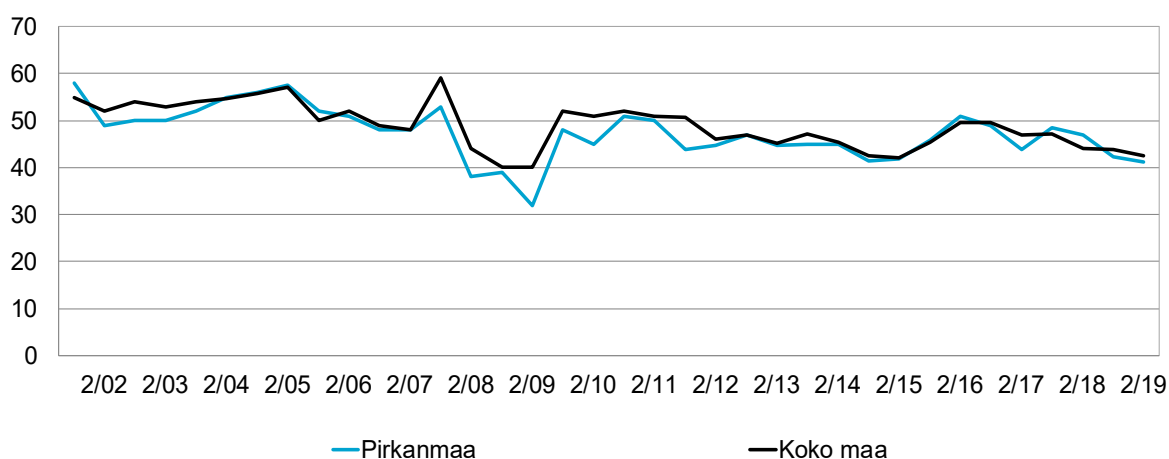
Koko maassa on eniten mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä pk-yrityksiä (34 %). Yritystoiminnan loppumista ennakoi kevään 2019 tapaan 4 % koko maan pk-yrityksistä. Pirkanmaan alueella on kevään tapaan eniten kasvuhakuisia pk-yrityksiä (34 %). Yritystoiminnan loppumista alueella ennakoi myös viime kevään tapaan 4 % vastaajista. Voimakkaasti kasvuhakuisia pk-yrityksiä on koko maassa saman verran ja alueella hieman vähemmän kuin keväällä.

Taulukko 5. Pk-yritysten kasvuhakuisuus, %

	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitteita	Toimintansa lopettavat
Pirkanmaa	7	34	29	26	4
Koko maa	9	34	29	25	4

Koko maassa ja alueella on voimakkaasti ja mahdollisuuksien mukaan kasvavia pk-yrityksiä yhteensä lähes saman verran kuin keväällä 2019.

Kuva 6. Pk-yritysten kasvuhakuisuus, %

Investoinnit ja henkilöstön koulutus ovat säilyttäneet paikkansa koko maan ja Pirkanmaan alueen pk-yritysten eniten käytettyinä uusiutumiseen liittyvinä toimina. Näiden osuudet ovat myös lähes vastaavat kuin kevään otoksessa.

Taulukko 6. Pk-yritysten tekemät uusiutumistoimet viimeisten 12 kk:n aikana, % */

	Pirkanmaa	Koko maa
Investoinnit	72	71
Henkilöstön koulutus	53	56
Organisoinut työtä uudella tavalla	50	48
Uuden henkilöstön palkkaaminen	40	41
Uusien tuotteiden tai palveluiden lanseeraaminen	33	34
Uusien teknologioiden käyttöönotto	25	24
Laajentuminen uusille markkinoille	23	23
Uusien liiketoimintamallien käyttöönotto	18	18
Toiminnan laajentaminen uusille toimialoille	13	15

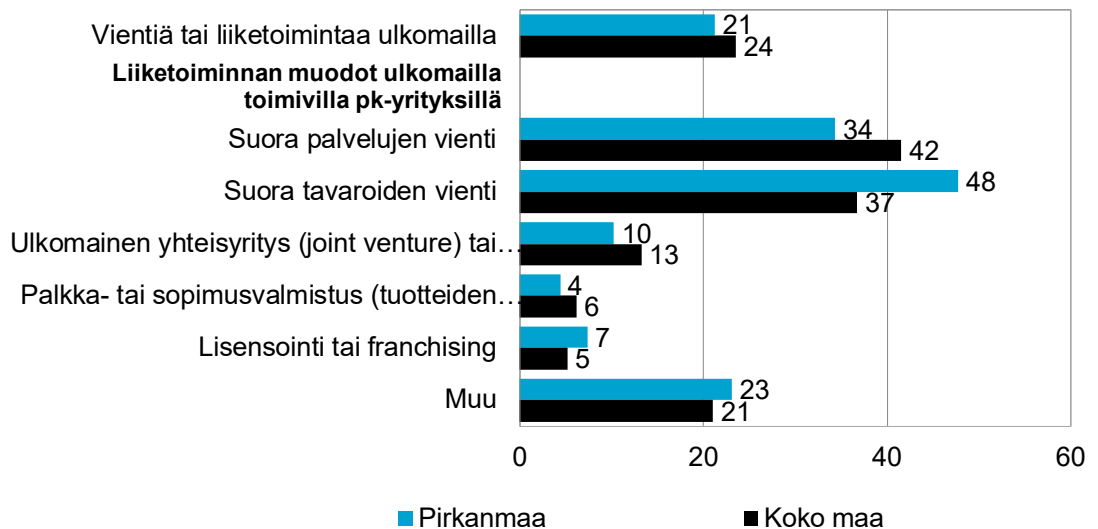
*/ Vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

6. Pk-yritysten kansainvälistyminen

Tämän syksyn otoksessa noin joka neljännellä koko maan ja joka viidennellä Pirkanmaan alueen pk-yrityksistä on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla. Koko maan pk-yrityksissä suoraa palvelujen vientiä ja suoraa tavaroiden vientiä on näistä noin kahdella viidestä. Pirkanmaan alueella noin joka kolmannella vastanneista on palvelujen vientiä ja runsaalla kolmasosalla tavaroiden vientiä.

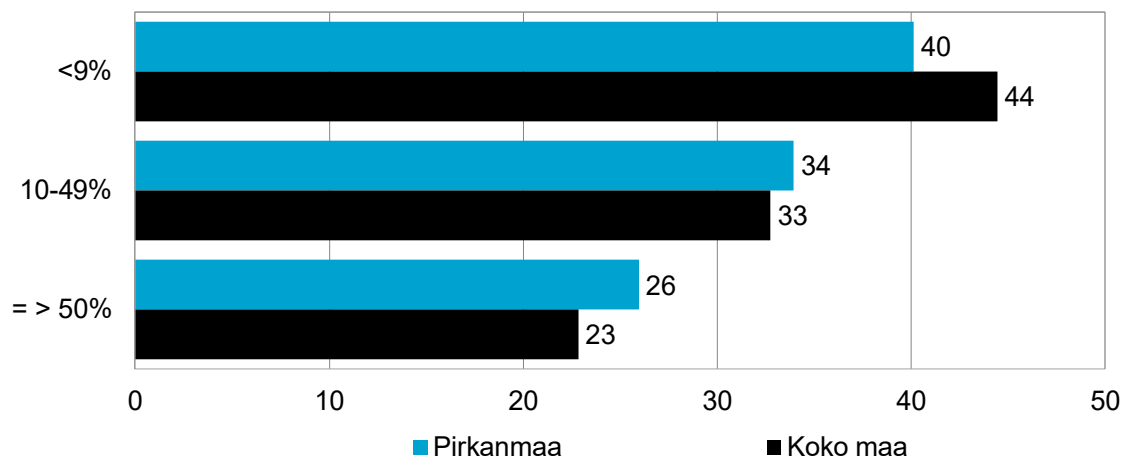
Kuva 7. Pk-yritysten toiminta ulkomailla, % yrityksistä, */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

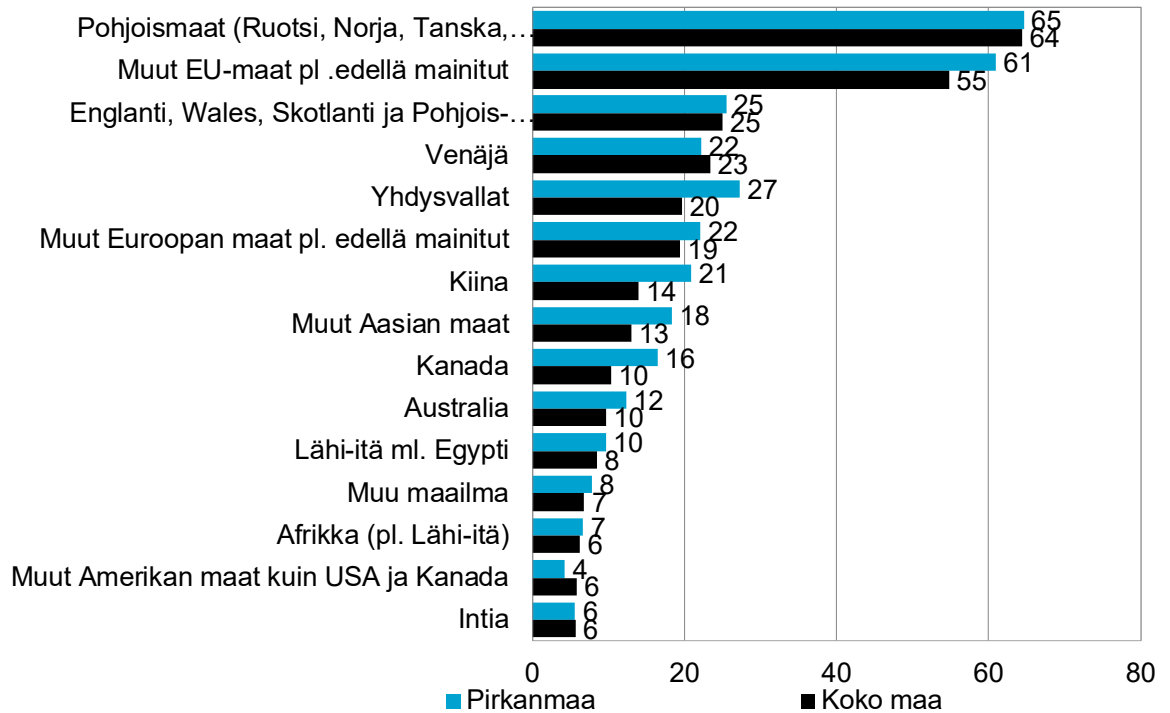
Alle puolella (44 %) koko maan ja kahdella viidestä alueen suoraa vientitoimintaa harjoittavista pk-yrityksistä viennin osuus kokonaisliikevaihdosta on alle 9 %.

Kuva 8. Viennin osuus suoraa vientitoimintaa harjoittavien yritysten kokonaisliikevaihdosta vuonna 2019, % yrityksistä

Pk-yritysten suurimmat markkina-alueet valtakunnallisesti ja myös alueellisesti tarkasteltuna ovat Pohjoismaat sekä muut EU-maat (pl. Pohjoismaat).

Kuva 9. Yritysten markkina-alueet ulkomailla, % yrityksistä, joilla on toimintaa ulkomailla, */

*/ Osittain näkyvät vastausvaihtoehdot kokonaisuudessaan:

Pohjoismaat (Ruotsi, Norja, Tanska, Islanti)

Englanti, Wales, Skotlanti, ja Pohjois-Irlanti (Yhdistynyt kuningaskunta)

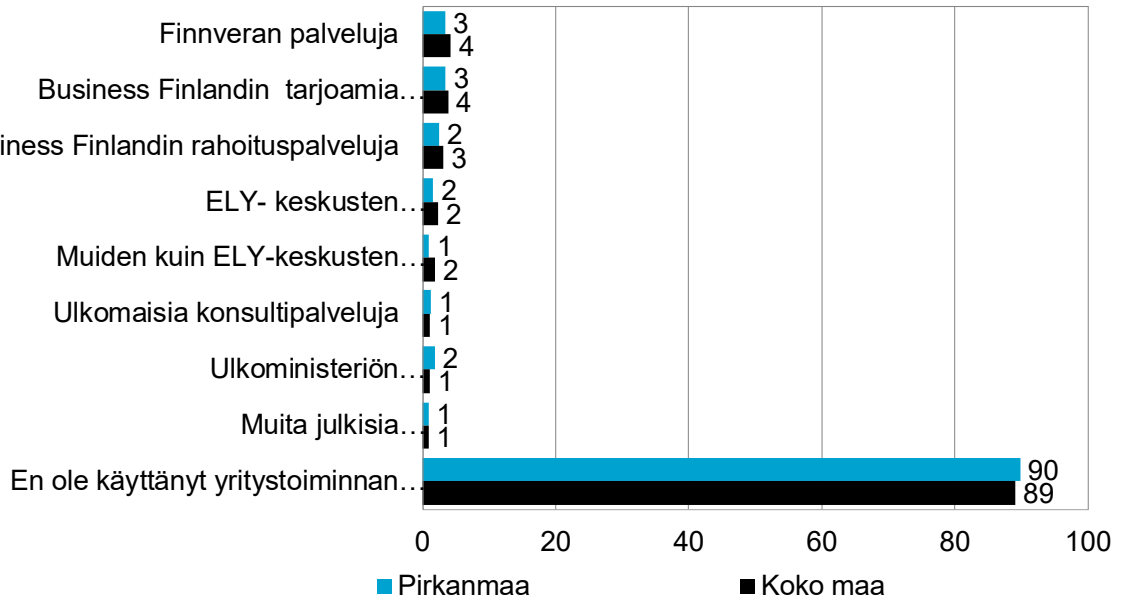
Koko maan ja Pirkanmaan alueen pk-yrityksistä noin joka kuudennella on suoraa tuontitoimintaa.

Taulukko 7. Tuontiyritysten osuus, % pk-yrityksistä

	Pirkanmaa	Koko maa
Suoraa tuontitoimintaa	16	16

Valtaosa pk-yrityksistä ei ole käyttänyt kansainvälistymiseen liittyviä palveluja lähimmän vuoden aikana.

Kuva 10. Oletteko käyttäneet seuraavia kansainvälistymiseen liittyviä palveluita viimeisen vuoden aikana?, */

*/ Osittain näkyvät vastausvaihtoehdot kokonaisuudessaan:

Business Finlandin tarjoamia kansainvälistymispalveluja

ELY-keskusten kansainvälistymispalveluja

*Muiden kuin ELY-keskusten alueellisia kansainvälistymispalveluja
(mm. suomen Yrittäjät, Kauppakamarit Suomessa, seudulliset
kehitysyhtiöt)*

Ulkoministeriön suurlähetystöverkoston palveluja maailmalla

Muita julkisia kansainvälistymispalveluja

*En ole käyttänyt yritystoiminnan kansainvälistymiseen liittyviä
palveluja*

Noin joka neljäs koko maan ja joka viides alueen pk-yrityksistä on kiinnostunut rekrytoimaan ulkomaista työvoimaa tulevaisuudessa.

Kuva 11. Onko yrityksenne kiinnostunut rekrytoimaan ulkomaalaista työvoimaa tulevaisuudessa?, %

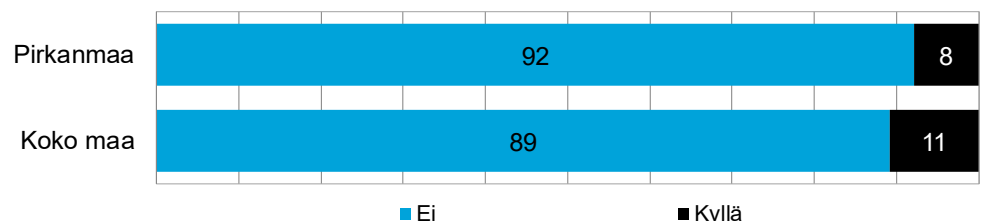
Pk-yrittäjät pitävät suomen kielen koulutuksia ja kulttuurivalmennuksia työyhteisölle, viranomais- ja neuvontapalveluiden saamista yhdeltä luukulta sekä rahoituksellista tukea tarpeellisimpina palveluina auttamaan yritystä kansainvälisten osaajien palkkaamisessa ja rekrytoinnissa.

Taulukko 8. Kolme tarpeellisinta palvelua, jotka auttaisivat yritystänne rekrytoimaan kansainvälisiä osaajia liiketoiminnan kasvun, uudistumisen ja kansainvälistymisen tueksi, %

	Pirkanmaa	Koko maa
Suomen kielen koulutukset ja kulttuurivalmennukset työyhteisölle Suomessa	46	42
Viranomais- ja neuvontapalveluiden saaminen yhdeltä luukulta	44	42
Rahoituksellinen tuki kansainvälisten osaajien palkkaamiseen	39	39
Asettautumispalvelut, mm. asuminen, lasten päiväkotij- ja kouluasiat, puolison työllistymistä edistävät neuvontapalvelut	29	27
Rekrytointi- ja matching-palvelut Suomessa asuvalle osaajalle	25	24
Yrityksen näkökulmasta koottu tietopaketti kansainvälisestä rekrytoinnista	22	22
Kansainvälinen rekrytointipalvelu (henkilöstöpalveluyritys tai TE-toimisto)	19	21
Suomesta kertova markkinointimateriaali kansainvälisten osaajien houkuttelun tueksi	14	11

Valtaosalla pk-yrityksistä ei ole tarvetta kansainvälistymispalvelujen hyödyntämiseen lähimmän vuoden aikana.

Kuva 12. Onko yrityksellänne tarvetta hyödyntää kansainvälistymispalveluita seuraavan 12 kk aikana?, %

Liiketoimintakontaktit kohdemarkkinoilla sekä rahoitus tuote- tai palvelukehitykseen koetaan pk-yrityksissä valtakunnallisesti ja myös alueella tarpeellisimmiksi kansainvälistymispalveluiksi, joita halutaan hyödyntää lähimmän vuoden aikana.

Taulukko 9. Tarpeet, joissa halutaan hyödyntää kansainvälistymispalveluita seuraavan 12 kk aikana?, %

	Pirkanmaa	Koko maa
Liiketoimintakontaktit kohdemarkkinoilla (verkostot)	62	56
Rahoitus tuote- tai palvelukehitykseen	71	56
Asiantunteva neuvonta (markkinatilanne, ymmärrys markkinoista, kansainvälistymisstrategian sparraus, markkinoille meno, tieto kv. innovaatorahoitusmahdollisuuksista jne.)	32	40
Markkinatieto kansainvälistymisen tueksi (markkinamahdollisuudet, toimintaympäristön muutokset, kehitystrendit)	32	36
Rahoitus osaamisen kehittämiseen	15	31
Saman alan kotimaisten toimijoiden yhteistyö kansainvälistymisessä (kasvu- ja innovaatio-ohjelmat)	28	30
Muu kansainvälistymiseen liittyvä rahoitus (esim. Finnveran vientiluotot ja -takuut)	29	29
Suurlähetystöjen tuki ja viranomaiskontaktit	27	19
Muu	6	3

7. Pk-yritysten kehittämisen tarpeet ja esteet

Koko maassa ja Pirkanmaan alueella pk-yritykset näkevät eniten kehittämistarvetta markkinoinnissa ja myynnissä. Seuraavaksi eniten kehittämistarvetta on henkilöstön kehittämisessä ja koulutuksessa sekä yhteistyössä/verkottumisessa ja alihankinnassa. Myös rahoitus, talous ja laskentatoimi, johtaminen ja tuotanto sekä materiaalityöminnot, tietotekniikka, tuotekehitys ja laatu mainitaan melko usein.

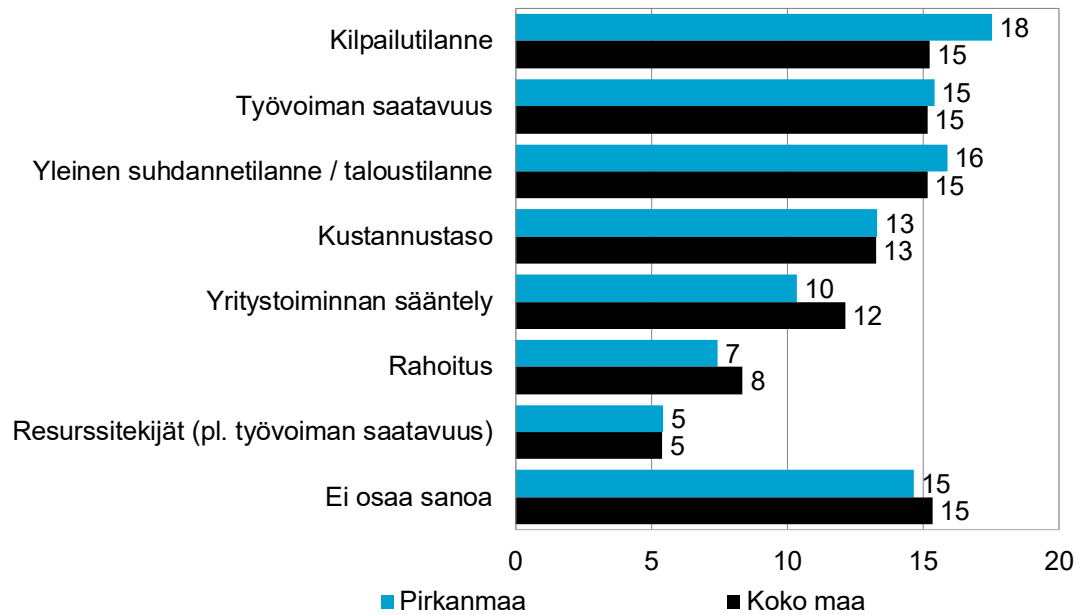
Taulukko 10. Pk-yritysten kehittämistarpeet tällä hetkellä, %, */

	Pirkanmaa	Koko maa
Markkinointi ja myynti	50	49
Henkilöstön kehittäminen ja koulutus	35	35
Yhteistyö/verkottuminen tuotannollisessa toiminnassa, alihankinnat	20	20
Rahoitus, talous ja laskentatoimi	16	20
Johtaminen	17	19
Tuotanto ja materiaalityöminnot, tietotekniikka, tuotekehitys, laatu	19	18
Yhteistyö/verkottuminen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio- eli tki-toiminnassa (sekä yritysten kesken että yritysten ja tutkimusorganisaatioiden kesken)	12	10
Ympäristö- ja muiden säädösvaatimusten ottaminen huomioon toiminnassa	10	9
Vienti ja kansainvälistyminen	6	7
Yrityksen hallitustyöskentely	7	6
Ei osaa sanoa	19	20

*/ Vastajaat ovat valinneet mielestään kolme tärkeintä kehittämistarvetta.

Koko maassa pk-yritysten pahimpina kehittämisen esteinä nähdään tasaväkisesti kilpailutilanne, työvoiman saatavuus sekä suhdanne-/taloustilanne. Pirkanmaalla näistä kolmesta kilpailutilanne mainitaan useimmin esteenä kehittämiselle.

Kuva 13. Pk-yritysten pahimmat ulkopuoliset kehittämisen esteet, % */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

8. Pk-yritysten rahoitus

Koko maan ja Pirkanmaan pk-yrityksistä hieman useammalla kuin joka kymmenennellä seitsemännellä vastanneista on ollut maksuvaikeuksia viimeisen kolmen kuukauden aikana. Tämä tilanne on lähes vastaava kuin kevään 2019 otoksessa.

Taulukko 11. Onko yrityksellänne ollut maksuvaikeuksia viimeisen kolmen kuukauden aikana, %

	Ei	Kyllä
Pirkanmaa	88	12
Koko maa	87	13

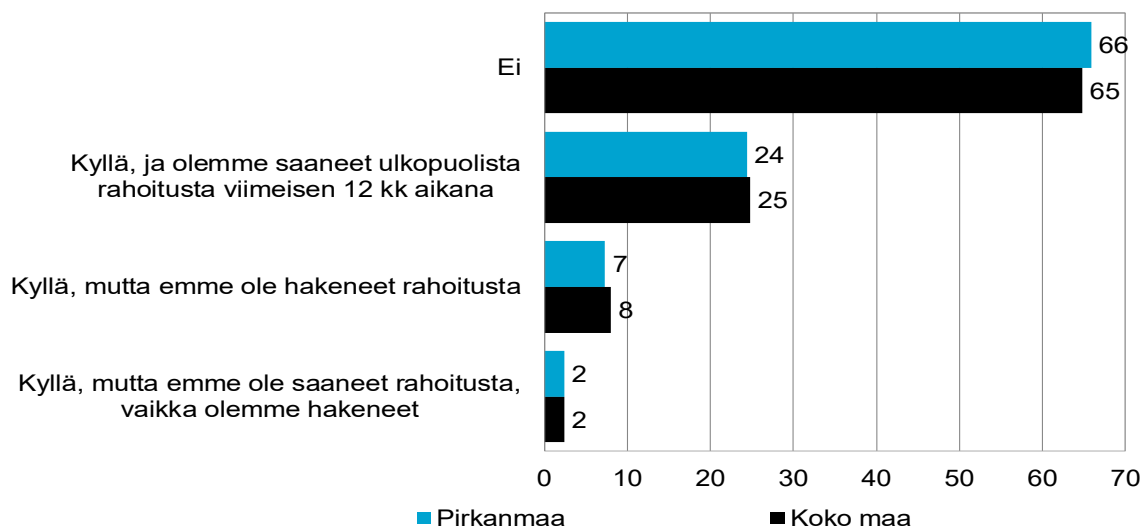
Koko maan vastanneista pk-yrityksistä alle puolella (42 %) on lainaa rahoituslaitoksilta, alueella osuus on hieman suurempi (46 %).

Taulukko 12. Onko yrityksellänne lainaa rahoituslaitoksilta, %

	Ei	Kyllä
Pirkanmaa	54	46
Koko maa	58	42

Koko maan ja Pirkanmaan alueen pk-yrityksistä kahdella kolmesta ei ole ollut tarvetta hankkia rahoitusta viimeisten 12 kuukauden aikana. Joka neljäs vastanneista sanoo tarvetta olleen ja nämä ovat myös hakeneet ja saaneet rahoitusta lähimmän vuoden aikana. Alle joka kymmenes sanoo tarvetta olleen, mutta ei ole hakenut rahoitusta. Kaksi prosenttia koko maan ja alueen vastaajista sanoo olleen tarvetta rahoitukselle ja on myös hakenut rahoitusta, mutta ei ole sitä saanut.

Kuva 14. Onko yrityksellänne ollut viimeisten 12 kk:n aikana tarve hankkia rahoitusta, %

Pk-yrityksissä rahoitusta on otettu yleisimmin pankista.

Taulukko 13. Mistä olette ottaneet rahoitusta, %

	Pirkanmaa	Koko maa
Pankista	64	70
Rahoitusyhtiöstä	30	27
Finnverasta	9	13
ELY-keskuksista	4	7
Business Finlandilta	5	6
Bisnesenkeliiltä (eli yksityiseltä henkilösijoittajalta)	4	4
Yksityisestä pääomasijoitusyhtiöstä	4	4
Pikaluottoyrityksestä (eli vakuudettomia korkeakorkoisia yritysluottoja tarjoava ns. pikavippifirma)	3	4
Joukkorahoituksen kautta	1	1
Vakuutusyhtiöstä/työeläkevakuutusyhtiöstä	1	1
Velkakirjamarkkinoilta	0	0
Listautumismarkkinoilta (ml. pörssi ja vaihtoehtoiset markkinapaikat)	0	0
Pääomasijoituksia Tesistä	0	0
Muualta	6	6

Valtaosa, noin neljä viidestä koko maan ja alueen pk-yrityksestä ei aio hakea ulkopuolista rahoitusta seuraavan 12 kuukauden aikana.

Taulukko 14. Aiotteko ottaa ulkopuolista rahoitusta seuraavan 12 kk:n aikana, %

	Ei	Kyllä
Pirkanmaa	81	19
Koko maa	79	21

Pk-yritykset aikovat hakea ulkopuolista rahoitusta yleisimmin pankista, rahoitusyhtiöstä ja Finnverasta.

Taulukko 15. Mistä aiotte ottaa ulkopuolista rahoitusta, %, */

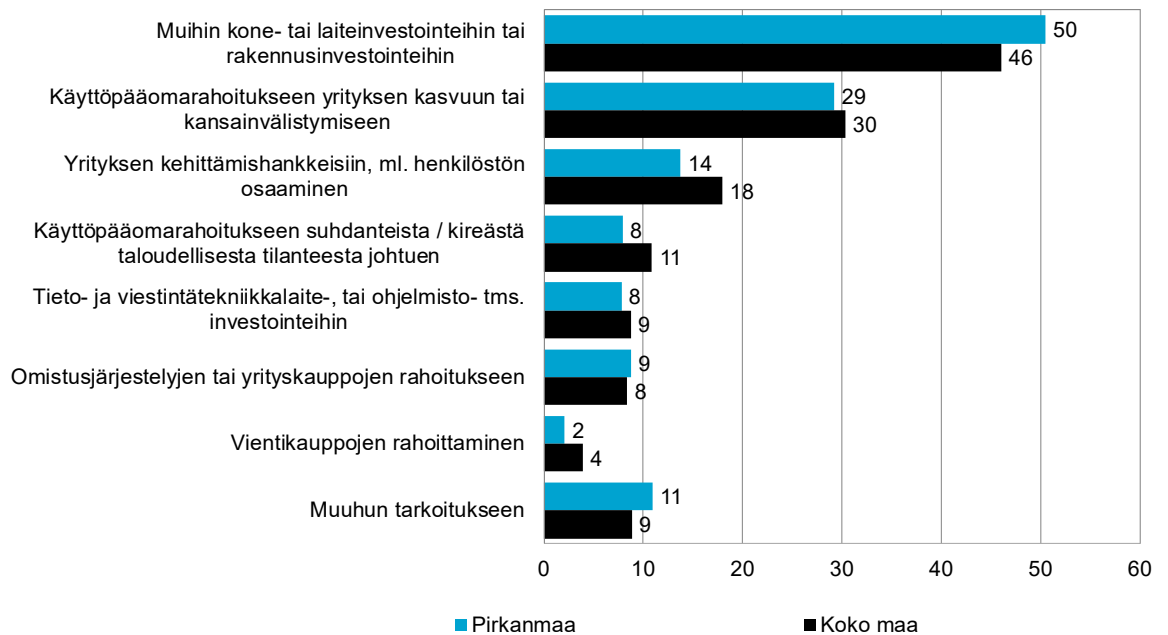
	Pirkanmaa	Koko maa
Pankista	76	70
Rahoitusyhtiöstä	24	27
Finnverasta	15	20
Business Finlandilta	11	14
ELY-keskuksista	9	12
Bisnesenkeliltä (eli yksityiseltä henkilösijoittajalta)	11	10
Yksityisestä pääomasijoitusyhtiöstä	12	10
Vakuutusyhtiöstä/työeläkevakuutusyhtiöstä	3	3
Joukkorahoituksen kautta	3	3
Pikaluottoyrityksestä (eli vakuudettomia korkeakorkoisia yritysluottoja tarjoava ns. pikavippifirma)	1	2
Pääomasijoituksia Tesistä	2	2
Velkakirjamarkkinoilta	0	1
Listautumismarkkinoilta (ml. pörssi ja vaihtoehtoiset markkinapaikat)	0	0
Muualta	6	5

*/ Vastajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

Koko maassa ja alueella ulkopuolista rahoitusta aiotaan käyttää selvästi yleisimmin muihin kone- ja laiteinvestointeihin tai rakennusinvestointeihin. Käyttöpääomarahoitusta yrityksen kasvuun ja kansainvälistymiseen on seuraavaksi yleisimmin mainittu ulkoisen rahoituksen aiottu käyttötarkoitus ennen yrityksen kehittämishankkeita.

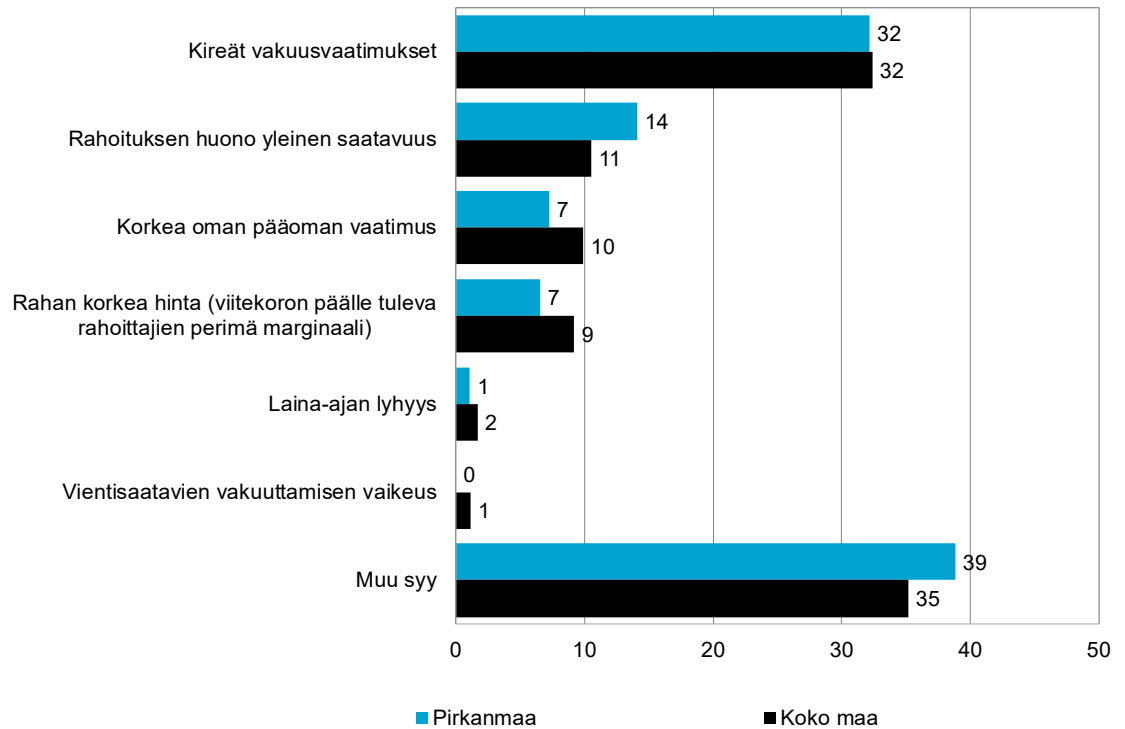
Kuva 15. Ulkoisen rahoituksen aiottu käyttötarkoitus, % yrityksistä, jotka aikovat ottaa rahoitusta seuraavan 12kk:n aikana, */

*/ Vastajaat ovat voineet valita kaksi mielestään tärkeintä vaihtoehtoa.

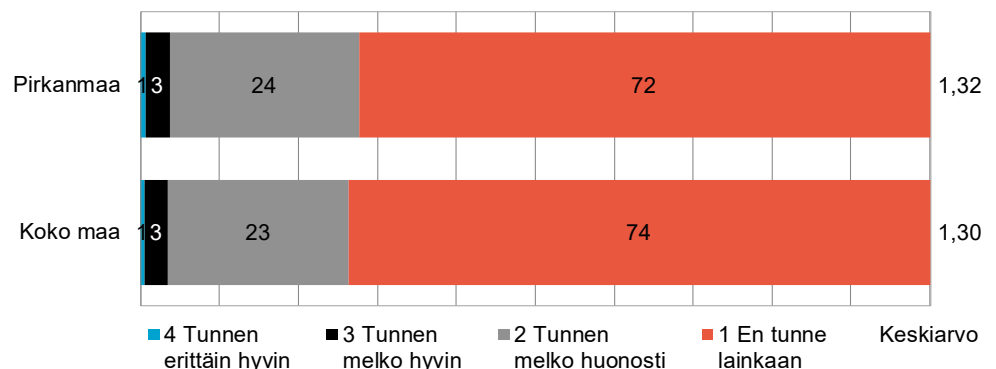
Kireät vakuusvaatimukset muiden syiden ohella ovat koko maassa ja alueella tärkeimmät syyt sille, että pk-yrityksissä ei ole haettu tai saatu rahoitusta.

Kuva 16. Tärkeimmät syyt sille, että ei ole hakenut tai saanut rahoitusta, %

EU:n tarjoamat laina-, takaus- tai sijoitustuotteet tunnetaan pk-yrityksissä huonosti.

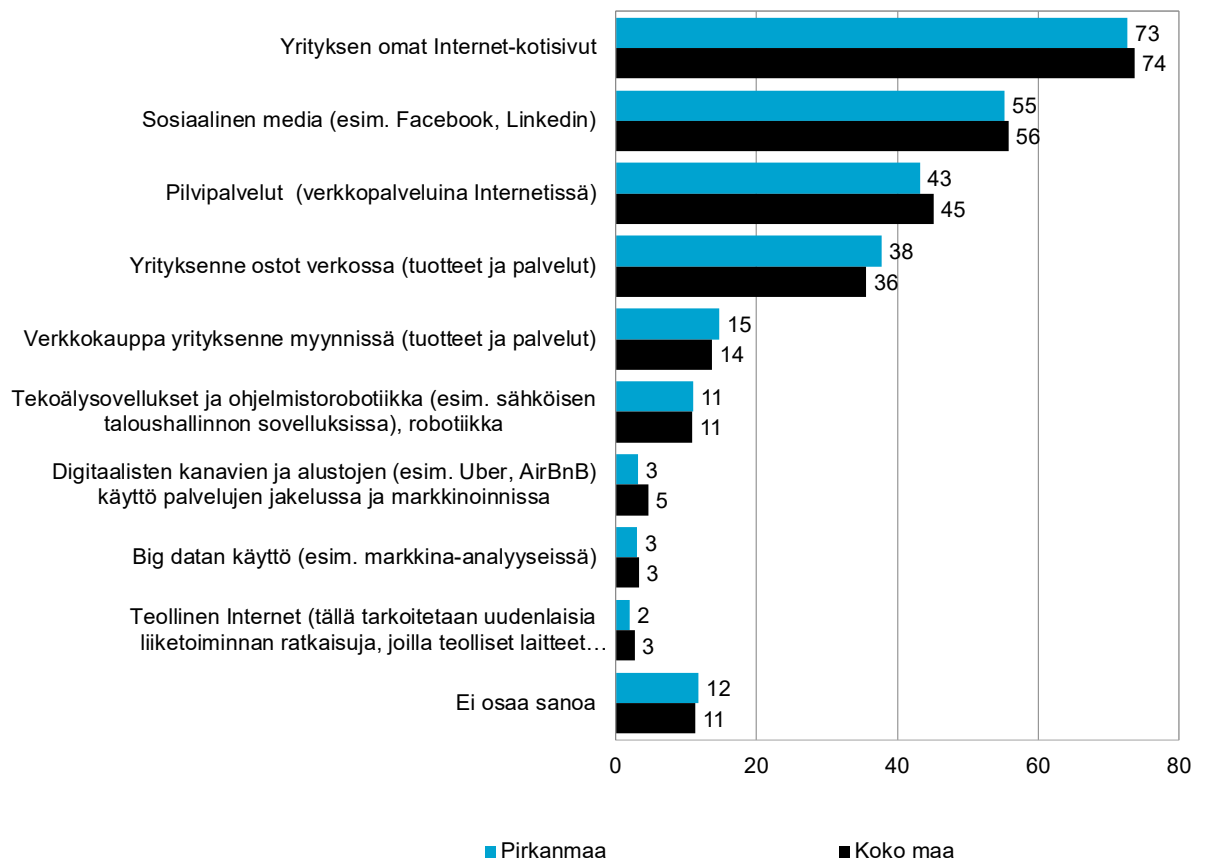
Kuva 17. Miten hyvin tunnette EU:n tarjoamat laina-, takaus- tai sijoitustuotteet?, %

9. Digitaalisuus liiketoiminnassa

Noin kolmella neljästä koko maan ja Pirkanmaan alueen pk-yrityksestä on omat Internet-kotisivut. Seuraavaksi eniten pk-yritykset hyödyntävät tai käyttävät digitaalisista työkaluista/palveluista liiketoiminnassaan sosiaalista mediaa ja pilvipalveluja. Tulokset molemmissa vastaajaryhmissä ovat hyvin samansuuntaiset.

Kuva 18. Pk-yritysten liiketoiminnassaan hyödyntämät tai käyttämät digitaaliset työkalut ja palvelut, %, */

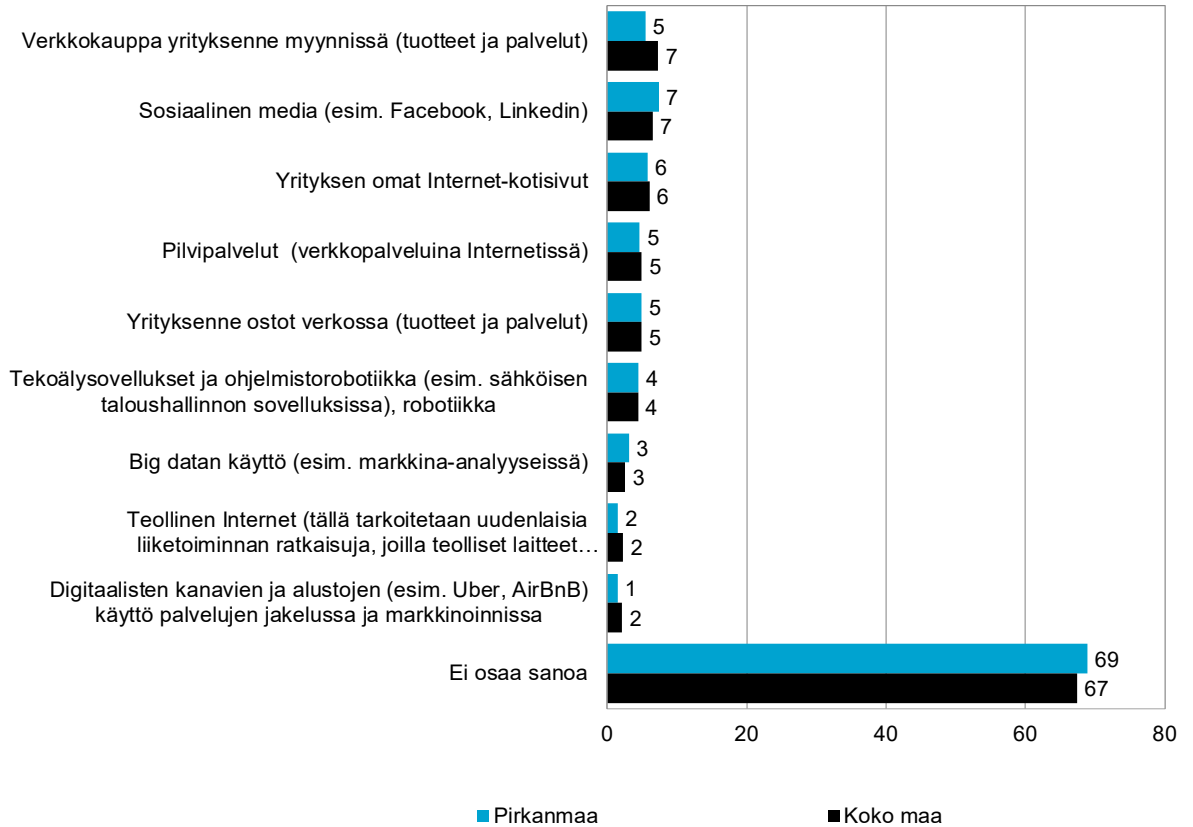

*/ Osittain näkyvä vastausvaihtoehto kokonaisuudessaan:

Teollinen Internet (tällä tarkoitetaan uudenlaisia liiketoiminnan ratkaisuja, joilla teolliset laitteet kommunikoivat automaattisesti keskenään)

Verkkokaupan käyttöönottoa suunnittelee koko maassa 7 % ja Pirkanmaalla 5 % vastanneista pk-yrityksistä. Melko suuri osa vastaajista ei ottanut kantaa kysymykseen.

Kuva 19. Digitaaliset työkalut ja palvelut, joita pk-yritykset aikovat ottaa käyttöön seuraavien 12 kk:n aikana, %, */

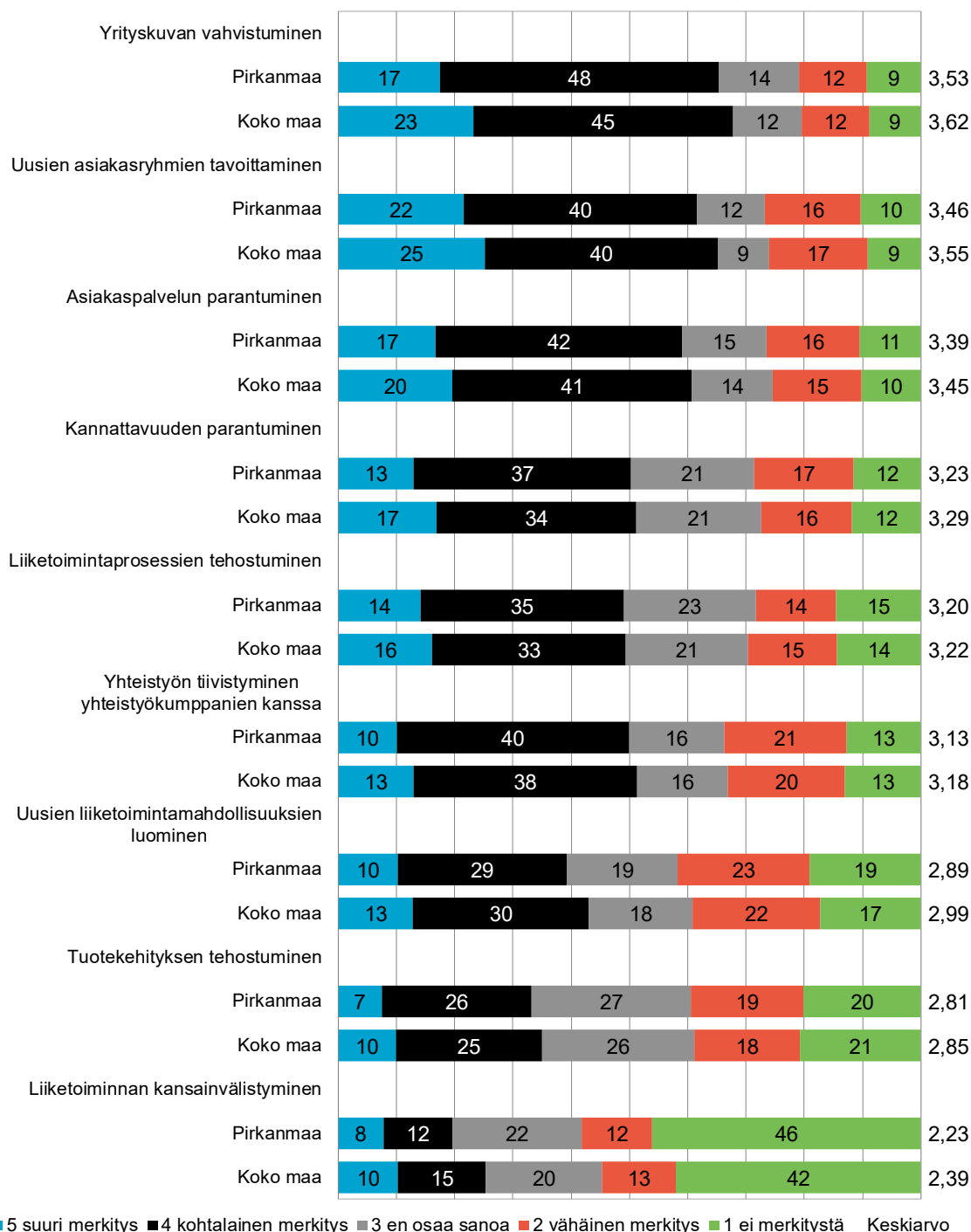

*/ Osittain näkyvä vastausvaihtoehto kokonaisuudessaan:

Teollinen Internet (tällä tarkoitetaan uudenlaisia liiketoiminnan ratkaisuja, joilla teolliset laitteet kommunikoivat automaattisesti keskenään)

Yrityskuvan vahvistuminen, uusien asiakasryhmien tavoittaminen ja asiakaspalvelun sekä kannattavuuden parantuminen sekä myös liiketoimintaprosessien tehostuminen ja yhteistyön tiivistyminen arvioidaan merkittävimiksi digitalisoitumisesta syntyviksi mahdollisuuksiksi pk-yritysten keskuudessa.

Kuva 20. Arvioikaa seuraavia liiketoiminnan digitalisoitumisesta syntyvien mahdollisuuksien merkitystä yrityksellenne, %

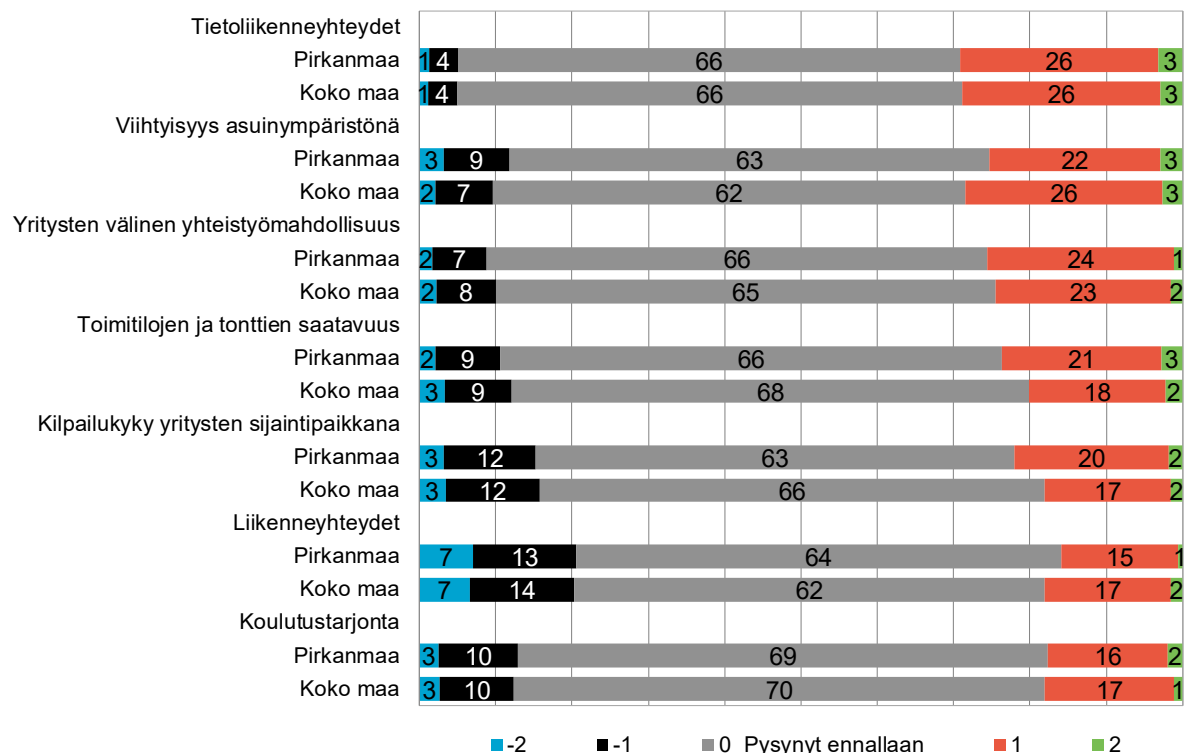
10. Pk-yritysten toimintaympäristö

Vastaajat arvioivat yritysten toimintaympäristöön vaikuttavien tekijöiden kehittymistä sijaintikunnassaan viimeisen kahden vuoden aikana 14 osatekijän suhteen. Koko maan pk-yrittäjät arvioivat kehityksen olleen myönteisintä tietoliikenneyhteyksissä, asuin ympäristön viihtyisyyden kehityksessä sekä yritysten välisissä yhteistyömahdollisuuksissa. Näiden osatekijöiden kehittyminen saavat myös Pirkanmaan alueella parhaat arvot. Tyytymättömiä koko maassa ollaan yritykselle sopivan työvoiman saatavuuteen sekä yleisesti elinkeinopolitiikan kehitykseen. Alueella hieman muita tekijöitä heikoimmat kehitysarvot saavat sopivan työvoiman saatavuus sekä liikenneyhteydet.

Kuvat 21 ja 22. Arvio toimintaympäristöä kuvaavien osatekijöiden kehityksestä viimeisen kahden vuoden aikana yrityksen sijaintikunnassa, %, */

Arviointiasteikko on:

- 2 = Kehittynyt merkittävästi huonompaan suuntaan
- 1 = Kehittynyt jonkin verran huonompaan suuntaan
- 0 = Pysynyt ennallaan
- 1 = Kehittynyt jonkin verran parempaan suuntaan
- 2 = Kehittynyt merkittävästi parempaan suuntaan

Arviointiasteikko on:

-2 = Kehittynyt merkittävästi huonompaan suuntaan

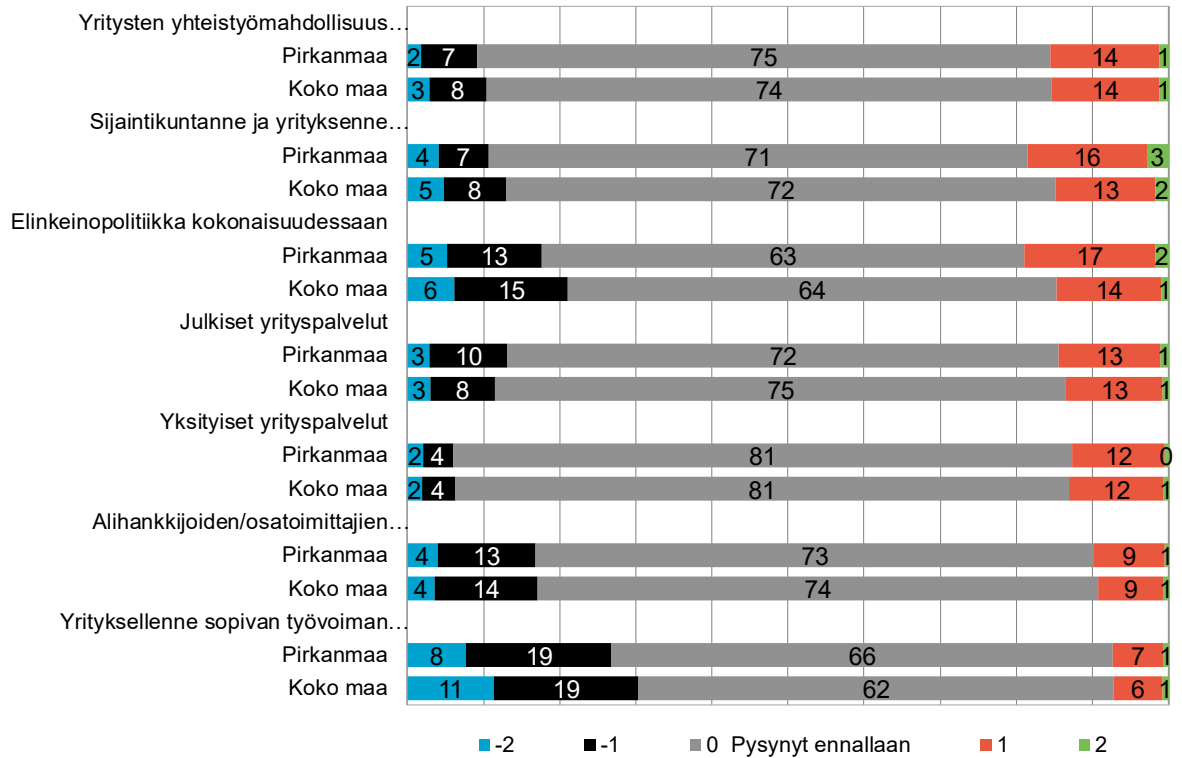
-1 = Kehittynyt jonkin verran huonompaan suuntaan

0 = Pysynyt ennallaan

1 = Kehittynyt jonkin verran parempaan suuntaan

2 = Kehittynyt merkittävästi parempaan suuntaan

*/

*/ Osittain näkyvät vastausvaihtoehdot kokonaisuudessaan:

Yritysten yhteistyömahdollisuus yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa

Sijaintikuntanne ja yrityksenne välinen yhteistyö

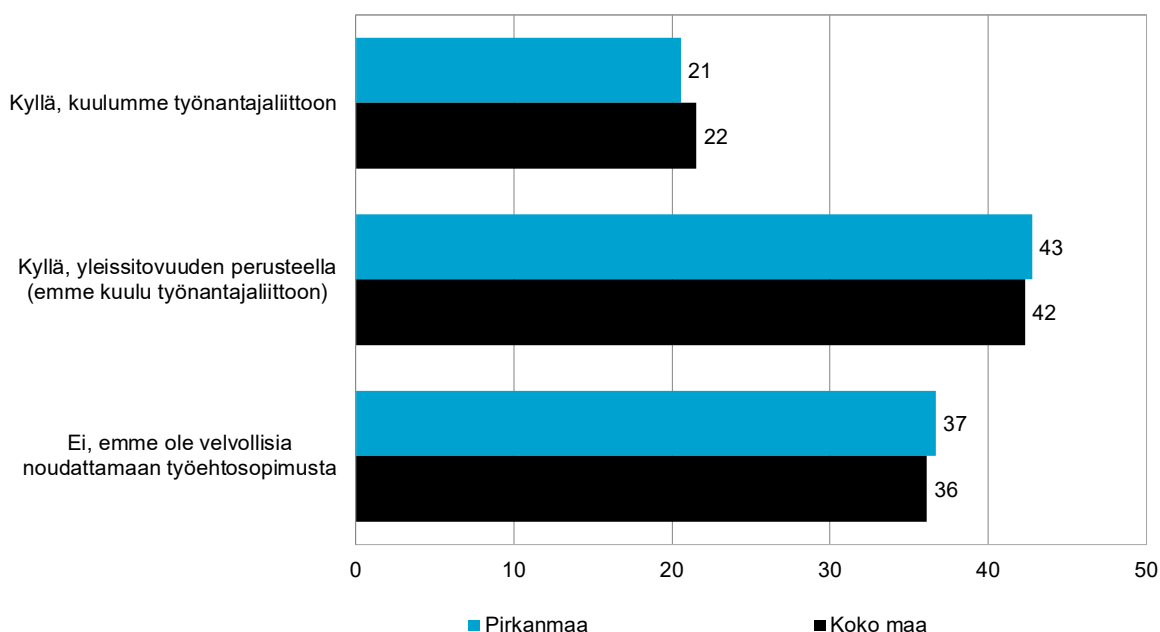
Alihankkijoiden/osatoimittajien saatavuus

Yrityksellenne sopivan työvoiman saatavuus

11. Työehtosopimusjärjestelmä

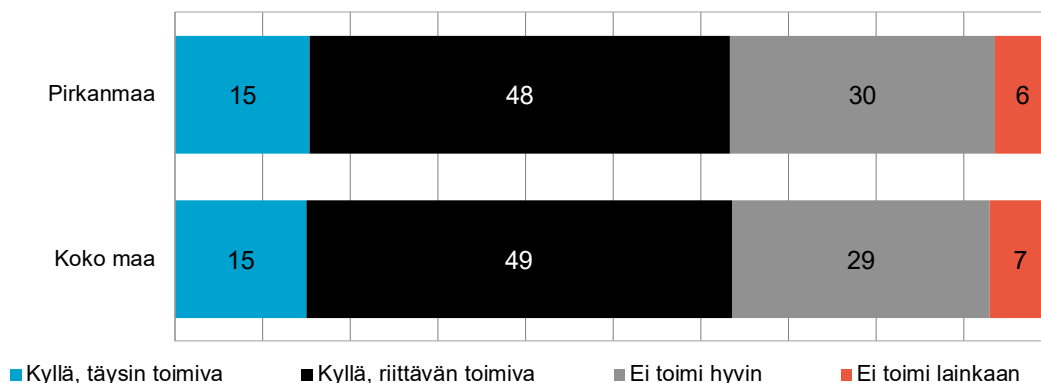
Kaksi viidestä koko maan ja Pirkanmaan alueelta vastanneista pk-yrityspäätäjistä sanoo yrityksensä olevan velvollinen noudattamaan työehtosopimusta yleissitovuuden perusteella. Noin joka viides vastanneista ilmoittaa kuukuvansa kuuluu työnantajaliittoon. Koko maassa ja alueella reilu kolmasosa ei ole velvollisia noudattamaan työehtosopimusta.

Kuva 23. Onko yrityksenne velvollinen noudattamaan työehtosopimusta, %

Kaksi kolmesta koko maan ja alueen pk-barometrikyselyyn vastanneista yrityspäätäjistä pitää nykyistä työehtosopimusjärjestelmää toimivana.

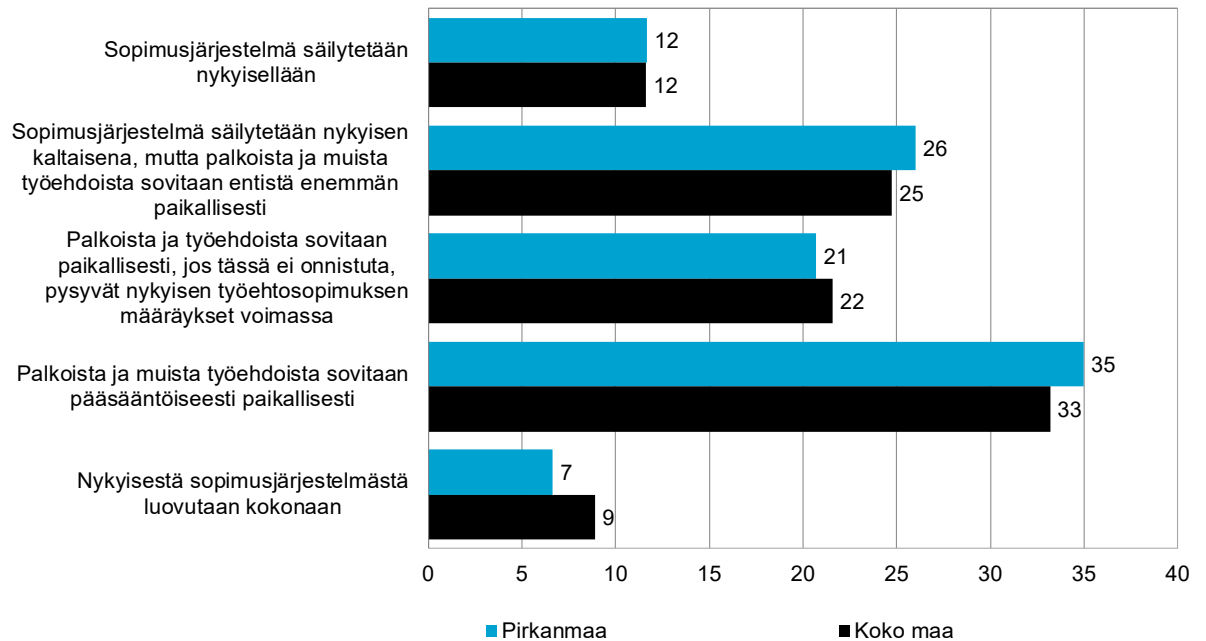
Kuva 24. Onko nykyinen sopimusjärjestelmä mielestänne toimiva? %

Vastaajia pyydettiin myös ottamaan kantaa työehtojen sopimusjärjestelmän kehittämiseen, vastausvaihtoehtoja oli viisi. Palkkojen ja työehtojen sopimista pääsääntöisesti paikallisesti kannattaa koko maan ja alueen vastaajista kolmasosa. Sopimusjärjestelmän säilyttämistä nykyisellään kannattaa molemmissa vastaajaryhmissä runsas kymmenesosa ja siitä kokonaan luopumista alle joka kymmenes.

Kuva 25. Miten työehtojen sopimusjärjestelmää pitäisi mielestänne kehittää, %

Suomen Yrittäjien ja aluejärjestöjen yhteystiedot

SUOMEN YRITTÄJÄT

Mannerheimintie 76 A, 00250 Helsinki
PL 999, 00101 Helsinki
toimisto@yrittajat.fi
puhelin 09 229 221
yrittajat.fi

Etelä-Karjalan Yrittäjät
Valtakatu 51, 53100 Lappeenranta
www.yrittajat.fi/etelakarjala
ekytoimisto@yrittajat.fi
puhelin 050 325 7518

Pohjois-Karjalan Yrittäjät
Länsikatu 15, 80110 Joensuu
www.yrittajat.fi/pohjoiskarjala
merja.blomberg@yrittajat.fi
puhelin 050 367 5194

Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät
Alvar Aallon katu 3, 60100 Seinäjoki
www.yrittajat.fi/etelapohjanmaa
epy@yrittajat.fi
puhelin 06 420 5000

Pohjois-Pohjanmaan Yrittäjät
Isokatu 4, 90100 Oulu
www.yrittajat.fi/pohjoispohjanmaa
ppy@yrittajat.fi
puhelin 010 322 1980

Etelä-Savon Yrittäjät
Maaherrankatu 14, 50100 Mikkeli
www.yrittajat.fi/etelasavo
esy@yrittajat.fi
puhelin 0500 651 312

Päijät-Hämeen Yrittäjät
Vesijärvenkatu 15, 5. krs, 15140 Lahti
www.yrittajat.fi/paijathame
toimisto@phyrittajat.fi
puhelin 050 566 0343

Helsingin Yrittäjät
Urho Kekkosen katu 2 C, 00100 Helsinki
www.yrittajat.fi/helsinki
toimisto.helsinki@yrittajat.fi
puhelin 050 575 2353

Pääkaupunkiseudun Yrittäjät
Otakaari 5 A/A Grid/Espoon Yrittäjät, PL 13100, 00076 AALTO
www.yrittajat.fi/paakaupunkiseutu
psy@yrittajat.fi
puhelin 010 422 1400

Hämeen Yrittäjät
Sibeliuksenkatu 11 A 1, 13100 Hämeenlinna
www.yrittajat.fi/hame
hame@yrittajat.fi
puhelin 010 229 0390

Rannikko-Pohjanmaan Yrittäjät
Raastuvankatu 12-14 D, 65100 Vaasa
www.yrittajat.fi/rannikkopohjanmaa
toimisto.rannikko-pohjanmaa@yrittajat.fi
puhelin 050 463 2370

Kainuun Yrittäjät
Kauppakatu 26 A, 87100 Kajaani
www.yrittajat.fi/kainuu
kainuu@yrittajat.fi
puhelin 044 7287 101

Satakunnan Yrittäjät
Isolinnankatu 24, 28100 Pori
www.yrittajat.fi/satakunta
satakunta@yrittajat.fi
puhelin 050 312 9301

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät
Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
www.yrittajat.fi/keskipohjanmaa
kpy@yrittajat.fi
puhelin 06 831 5292

Savon Yrittäjät
Kauppakatu 28 B, 3. krs, 70110 Kuopio
www.yrittajat.fi/savo
savo@yrittajat.fi
puhelin 044 368 0507

Keski-Suomen Yrittäjät
Lutakonaukio 7, 40100 Jyväskylä
www.yrittajat.fi/keskisuomi
ksy@yrittajat.fi
puhelin 010 425 9200

Suomen Yrittäjät
Mannerheimintie 76 A, 00250 Helsinki
PL 999, 00101 Helsinki
www.yrittajat.fi
toimisto@yrittajat.fi
puhelin 09 229 221

Kymen Yrittäjät ry
Käsityöläiskatu 4, 4. krs, 45100 Kouvola
www.yrittajat.fi/kymi
toimisto.kymi@yrittajat.fi
puhelin 044 012 4190

Uudenmaan Yrittäjät
Rantakatu 1, 2. krs, 04400 Järvenpää
www.yrittajat.fi/uusimaa
uusimaa@yrittajat.fi
puhelin 010 231 3050

Lapin Yrittäjät
Aittatie 3, 96100 Rovaniemi
www.yrittajat.fi/lappi
toimisto.lappi@yrittajat.fi
puhelin 0400 898 200

Varsinais-Suomen Yrittäjät
Brahenskatu 20, 20100 Turku
www.yrittajat.fi/varsinaissuomi
vsy@yrittajat.fi
puhelin 02 275 7100

Finnvera Oyj:n ja toimipisteiden yhteystiedot

PÄÄKONTTORI FINNVERA OYJ

Vaihde: 029 460 11

Puhelinpalvelu: 029 460 2580

Sähköposti: etunimi.sukunimi@finnvera.fi

www.finnvera.fi

HELSINKI

Porkkalankatu 1, PL 1010, 00101 Helsinki

KUOPIO

Kallanranta 11, PL 1127, 70111 Kuopio

TOIMIPISTEET

HELSINKI

Porkkalankatu 1, PL 1010, 00101 Helsinki

JOENSUU

Länsikatu 15 rak. 3 B, 80110 Joensuu

JYVÄSKYLÄ

Piippukatu 11, 40100 Jyväskylä

KAJAANI

Kalliokatu 4, 87100 Kajaani

KUOPIO

Kallanranta 11, PL 1127, 70111 Kuopio

LAHTI

Askonkatu 2, 7. krs, 15100 Lahti

LAPPEENRANTA

Brahenkatu 2, 53100 Lappeenranta

MIKKELI

Jääkärintie 10 A, 2. krs, 50100 Mikkeli

OULU

Sepänkatu 20, 90100 Oulu

PORI

Itäpuisto 7, 5. krs, 28100 Pori

ROVANIEMI

Rovakatu 28, 96200 Rovaniemi

SEINÄJOKI

Frami D, Tiedekatu 2, 60320 Seinäjoki

TAMPERE

Kalevantie 2, 33100 Tampere

TURKU

Humalistonkatu 1, 20100 Turku

VAASA

Virastotalo, Wolffintie 35, 65200 Vaasa

PIETARIN EDUSTUSTO

FINNVERA PLC

Representative Office in

St. Petersburg

Finland House

Ul. Bolshaya Konyushennaya 4-6-8

191186 St. Petersburg, Russia

PL 150, 53501 Lappeenranta

puh. +358 405 088 956

OSLON EDUSTUSTO

Thomas Heftyegate 1, 0244 Oslo, Norway

Jukka Suokas

puhelin +47 954 22 131, +358 40 501 9290

Työ- ja elinkeinoministeriön ja ELY-keskusten yhteystiedot

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

Aleksanterinkatu 4, 00170 Helsinki
puhelin 0295 16001
www.tem.fi

ETELÄ-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Alvar Aallon katu 8, 60100 Seinäjoki
Vaasan toimipaikka
Wolffintie 35, 6. krs, 65100 Vaasa
Kokkolan toimipaikka
Pitänsillankatu 15, 67100 Kokkola
puhelin 0295 027 500
www.ely-keskus.fi/etela-pohjanmaa

ETELÄ-SAVON ELY-KESKUS

Jääkärikatu 14, 50100 Mikkeli
puhelin 0295 024 000
www.ely-keskus.fi/etela-savo

HÄMEEN ELY-KESKUS

Kirkkokatu 12, 15140 Lahti
Hämeenlinnan toimipaikka
Birger Jaarlin katu 15, 13100 Hämeenlinna
puhelin 0295 025 000
www.ely-keskus.fi/hame

KAAKKOIS-SUOMEN ELY-KESKUS

Salpausselänkatu 22, 45100 Kouvola
Lappeenrannan toimipaikka
Villimiehenkatu 2 B, 53100 Lappeenranta
puhelin 0295 029 000
www.ely-keskus.fi/kaakkois-suomi

KAINUUN ELY-KESKUS

Kalliokatu 4, 87100 Kajaani
puhelin 0295 023 500
www.ely-keskus.fi/kainuu

KESKI-SUOMEN ELY-KESKUS

Cygnæuksenkatu 1, 40100 Jyväskylä
puhelin 0295 024 500
www.ely-keskus.fi/keski-suomi

LAPIN ELY-KESKUS

Hallituskatu 3 B, 96100 Rovaniemi
Kemin toimipaikka
Valtakatu 28, 94100 Kemi
puhelin 0295 037 000
www.ely-keskus.fi/lappi

PIRKANMAAN ELY-KESKUS

Yliopistonkatu 38 (Attila), 33101 Tampere
puhelin 0295 036 000
www.ely-keskus.fi/pirkanmaa

POHJANMAAN ELY-KESKUS

Wolffintie 35 B, 5. krs, 65100 Vaasa
Kokkolan toimipaikka
Pitänsillankatu 15, 67100 Kokkola
puhelin 0295 028 500
www.ely-keskus.fi/pohjanmaa

POHJOIS-KARJALAN ELY-KESKUS

Kauppakatu 40 B, 3. krs., 80100 Joensuu
puhelin 0295 026 000
www.ely-keskus.fi/pohjois-karjala

POHJOIS-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Veteraanikatu 1, 90130 Oulu
puhelin 0295 038 000
www.ely-keskus.fi/pohjois-pohjanmaa

POHJOIS-SAVON ELY-KESKUS

Kallanranta 11, 70100 Kuopio
Joensuun toimipaikka
Kauppakatu 40 B, 80100 Joensuu
puhelin 0295 026 500
Mikkelin toimipaikka
Jääkärikatu 14, 50100 Mikkeli
www.ely-keskus.fi/pohjois-savo

SATAKUNNAN ELY-KESKUS

Yrjönkatu 20, 28100 Pori
puhelin 0295 022 000
www.ely-keskus.fi/satakunta

UUDENMAAN ELY-KESKUS

Opastinsilta 12 B, 5. krs, 00520 HELSINKI
puhelin 0295 021 000
www.ely-keskus.fi/uusimaa

VARSINAIS-SUOMEN ELY-KESKUS

Itsenäisyydenaukio 2, 20800 Turku
puhelin 0295 022 500
www.ely-keskus.fi/varsinais-suomi
Porin toimipiste
Yrjönkatu 20, 28100 Pori
puhelin 0295 022 500
www.ely-keskus.fi/varsinais-suomi

